

УТВЪРЖДАВАМ:

ДИРЕКТОР НА МГ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“

ВАРНА

**УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА
ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ
НА УЧИЛИЩЕ**

Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 8 от Закона за предучилищно и училищно образование и е приета от Педагогически съвет на проведено заседание на 13.09.2021г. с Протокол № 20/13.09.21

ВЪВЕДЕНИЕ

Училищната програма за превенция на ранното напускане на ученици е разработена в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на МГ „Д-р Петър Берон“ - Варна за превенция на ранното напускане на образователната система:

- СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013 – 2020)
- СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ЕТНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА (2015 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА (2014 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА
- РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО /2010 – 2020 Г./
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ /2012 – 2020 Г./;
- КОНВЕНЦИЯТА ЗА БОРБА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО;
- ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ;
- НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ;
- ЗАКОН ЗА МЛАДЕЖТА,
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ ДО 2020 Г.
- ОБЛАСТНИ И ОБЩИНСКИ СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ ОТ ОТПАДАНЕ.

ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Обща цел: Създаване на подкрепяща среда за учениците в училище.

Подцели:

1. Изграждане на мотивация за посещение на училище и участие в живота на училищната общност.

- Индикатор за постигане – неизвинени и извинени отсъствия (намаляване)

2. Създаване на положителни нагласи към учебния процес

- Индикатор за постигане – успехът на застрашените ученици.

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социалноикономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план.

Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно.

Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилия им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и

благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива;
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Принципи

Училищната програма за превенция на ранното напускане на ученици кореспондира с темата за включващото образование като предпоставка за предотвратяване на социалното изключване. Базира се на основни принципи на включващото образование:

- Всеки ученик има право на образование и трябва да има равен достъп до образование;
- Всеки ученик може да учи и да се възползва от предимствата, които образованието дава;
- В образователния процес не се допуска дискриминация, основана на раса, народност, пол, етническа принадлежност, социален произход, вероизповедание, обществено положение, увреждане или друг статус;
- Включващото образование предполага промени в образователната система, за да може тя да се адаптира към потребностите на конкретния ученик в много по-голяма степен, отколкото той да се адаптира към системата;
- Различията между учениците са източник на многообразие и богатство, а не на проблеми;
- Възгледите и мнението на ученика трябва да бъдат взети предвид при неговото участие в училище. Той следва да бъде стимулиран да участва активно в образователния процес;
- Всички аспекти на образованието, програми и методи на преподаване, както и формите на комуникация следва да бъдат адаптирани, за да се създадат възможности за включване.

Визия

Програмата за превенция на ранното напускане на ученици се основава на иновативно, гъвкаво и личностно-ориентирано обучение:

- учениците да получат пълноценни знания, умения и компетентности;
- да се изградят като свободни и морални личности, способни да живеят и работят заедно, да общуват помежду си, да поемат отговорности в демократично гражданско общество;
- да развиват творческите си заложби и способности;
- да изградят умения и навици за здравословен начин на живот;
- училището да се утвърди като конкурентноспособен и привлекателен център за всички, подлежащи на задължително обучение.
- Визията на МГ „Д-р Петър Берон“ - гр. Варна като училище, осигуряващо ефективна, качествена и достъпна подкрепа за ученици, застрашени от ранното напускане на училище, която осигурява пълноценна личностна реализация в училищния живот, се фокусира върху:
  - разнообразни дейности, насочени към удовлетворяване на желанията и потребностите на учениците;
  - съчетаване на класно-урочни, извънурочни и извънкласни форми на обучение, възпитание и социализация;
  - работа с талантиливи ученици;
  - работа с ученици в неравностойно социално положение;
  - работа с ученици с различна етническа принадлежност;
  - уютна и функционална образователна среда.

Идентификация на проблема

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Икономически причини
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус;

Социално-икономически причини:

- затрудненията при усвояване на учебния материал;
- слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;
- Ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите;
- Поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;
- Използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа.);

Образователните причини:

- наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;
- възможност за обучение в професионална паралелка;

Етнокултурни причини:

- по-ранното стъпване в брак;
- по-ниска ценност на образованието;

Психологически причини:

- Чувство за неуспех;
- Отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;
- Самовъзприемане: „нямах късмет“, усещане за ограничен контрол върху събитията;

Институционални причини:

Като такива могат да се квалифицират:

- недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;
- недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система.

Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

Причини, свързани със здравния статус:

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа на ученици отсъствали продължителен период от време от учебни занятия поради хронични заболявания.

МГ „Д-р Петър Берон“ - Варна е едно от училищата в България, в което няма отпаднали ученици. Това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- всеобхватност на дейностите – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;
- публичност и прозрачност на цялостната политика - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите;
- документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;
- обратна връзка с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители;
- приемственост – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция.
- идентифициране на рисковите фактори – доклад анализи на педагогически съветник и класни ръководители.
- Политиките и мерките, които МГ „Д-р Петър Берон“ - Варна предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

SWOT-АНАЛИЗ

Силни страни:

- Квалифицирани учители;
- Интерактивни методи на обучение, използване на ИКТ;
- Извънкласни дейности;
- Възможности за изява;
- Създаване на приятелска среда;
- Много добра материална база;
- Работа по проекти;

Слаби страни:

- Липса на регистър на ученици, застрашени от отпадане;
- Недостатъчна роля на ученическото самоуправление за създаване на подкрепяща среда за ученици, застрашени от отпадане;
- Недостатъчно мотивирани учители за справяне с проблема;
- Недостатъчна ефективност на взаимодействието „училище – родители“;
- Относително голям брой извинени и неизвинени отсъствия на учениците;

Възможности:

- кандидатстване по различни програми, насочени към финансиране на превантивни по отношение на отпадането дейности;
- ранно идентифициране на учениците в риск;
- нови форми за по-ефективно ангажиране на родителите;
- ефективно включване на училищните и ресурсите на местната общност при реализиране на дейностите за превенция на отпадането от училище;
- обучение на педагогическия екип да идентифицира и решава социалните, образователните, поведенческите и други проблеми, които поставят учениците в риск да отпаднат от училище;
- разработване и прилагане на обучителни, извънкласни и извънучилищни програми за мотивиране и задържане на учениците, консултиране, професионално ориентиране и чрез активна работа със семейството;
- разширяване на връзките с извънучилищните институции.

Заплахи:

- Недостатъчно грижи и заинтересованост от страна на родителите;
- Липса на ефективни санкции за родителите;
- Нисък жизнен стандарт на част от населението;
- Проблеми в семействата, водещи до отпадане на ученици от училище;
- Липса на финансови възможности за подкрепа на застрашените от отпадане.

Политики и мерки в МГ „Д-р Петър Берон“ - Варна, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. Възможно е нежелание на родителите детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици; по-ниска самооценка, невъзможност за прибиране в населеното място; *Мерки:* силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на учениците, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. Трудова миграция на родителите. Напускане на единия или и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне струдната социална обстановка и новите модели на поведение на децата. *Мерки:* Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца – Детска педагогическа стая.

3. Липса на грижи от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството; *Мерки:* оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването, транспорта и настаняване на общезитие на тези деца, както и получаване на социални стипендии;

4. Недостатъчна образованост на родителите и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи; *Мерки:* мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване на консултации след учебните занятия в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители, педагогически съветник и мотивиране и приобщаване към училищната общност;

5. Чести конфликти между агресивни родители – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители. *Мерки:* в най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

6. Преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждане. *Мерки:* осигуряване на непрекъснати форми за информираност на тийнейджърите за сексуалното им развитие, както и включването им в обучителни семинари и лекционни курсове, залягане в тематичните разпределения на актуални за младежкото развитие теми; осигуряване на възможност за продължаването на прекъснатите училище в самостоятелна форма на обучение.

Други по - важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

- Управление на информацията за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/;
- Координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;
- Квалификация на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;
  - Провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците агресия и насилие в училище;
  - Провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;
- Реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;
- Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
- Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение.
- Създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
  - насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
  - индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
  - участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
  - други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.

- Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище;
- Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда – медиен център (ученическо радио, вестник).
- Поставяне на ученика в активна позиция по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;
- Превръщането на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на иновативни методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;
- Извършване на ефективна диференцирана работа с учениците с намалена успеваемост;
- Изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането;

- Провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема с педагогическия съветник;
- Подготовка на учениците за продължаване на образованието - професионалното ориентиране на учениците, завършващи средно образование, съобразно техните интереси и възможности:
  - организиране на среща между учениците от 7, 8, и 12 клас с експерти от регионалната служба по заетостта;
  - Осигуряване на професионално консултиране и ориентиране чрез привличане на ЦПО;
  - Срещи с представители на различни ВУЗ-ове и работодатели за възможности за стажове и кариерно развитие.
- Привеждане дисциплината на учениците в съответствие с новите обществени реалности. Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез целенасочена образователно – възпитателна работа, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;
  - Извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;
  - Провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
  - Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;
- Гражданско образование и работа с родителската общност :
  - Приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия.
  - Организиране на Дарителска кампания;
- Утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище.
- Здравно образование и възпитание – лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:
  - Наркомания, алкохол, тютюнопушене.
  - Сексуално образование и предпазване от СПИН.
  - Продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с целоказване на помощ с общинския професионално- консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /КБППМН/;
  - Поставянето на приоритет в работата на класните ръководители формирането на личностни умения у учениците за адекватно социално поведение в съвременните динамични обществено-икономически условия.
- Извън класни и извънучилищни дейности;

- Активно участие на ученическият съвет:
  - участие при планиране дейността на часа на класа;
  - лекции в час на класа „Ученици обучават ученици“.
  - създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик.
  - организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
  - тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).
- Спазване на Наредба 11 за деца в риск.